

DRUGA PREDSTAVITEV SLOVENSKEGA OKTETA V BEOGRADU

Po izjemnem uspehu, ki ga je Slovenski oktet dosegel na svojem prvem gostovanju v beograjskem Atriju Narodnega muzeja novembra 2003, je bila nova predstavitev renomiranega slovenskega ansambla pričakovana s posebnim zanimanjem in pozornostjo. V njem je občinstvo prepoznalo ansambel, ki izpolnjuje vrhunske standarde vokalne interpretacije, zato je

v poznavanju tega področja. Pri izbiri programa je bila opazna ideja, da se predstavijo sposobnosti posameznih glasov in njihova lepota, vendar je šlo najprej za medsebojno usklajanje barvitosti in ustvarjanje bogatega izraznega spektra v dinamičnem sozvočju, kar je prišlo posebej do izraza v izvajanju Schubertove *Noči* in *Saltarelle* Camilla Saint-Saensa. Naravnost očarljivo je bilo,

pričakovalo ne samo najvišje tehnično znanje, lepoto in na daleč znano glasovno ubranost, ampak tudi skrbno osmišljen izbor programa ter vzorno stilsko interpretacijo del iz različnih obdobij in vokalnih zahtev. Za njihov novi nastop 3. novembra 2007 je bil izbran plemeniti akustični ambient - katedralna cerkev Blažene Device Marije, izpolnjena do poslednjega mesta, kar kaže, da občinstvo v Beogradu zna ceniti njihovo umetnost in da se veseli vsakega novega srečanja z njimi.

Tudi ta večer se je *Oktet* predstavil z običajnim repertoarjem, ki vključuje v prvi vrsti slovensko narodno pesem in dela sodobnih slovenskih avtorjev, pa tudi priredbe narodnih pesmi drugih narodov ter skladbe različnih mojstrov in obdobij, kjer je posebno mesto namenjeno romantikom. Ansambel je uspešno odgovoril zahtevni nalogi, da prek širokega stilskega razpona, ki je zajel kakih dvajset miniatur - od Gallusove polifonije do črnskih duhovnih pesmi - povede poslušalce skozi galerijo, kjer so zastopani glasbeni biseri, ki predstavljajo različne glasbene svetove, včasih med seboj zelo oddaljene.

Vznemirljivo glasbeno potovanje, na katero je Slovenski oktet povedel poslušalce, se je začelo z Gallusovo skladbo *O magnum mysterium*; ansambel je dokazal, da zmore dočarati tudi stil dveh zborov v sijajno izvedeni zapleteni polifoni partituri. Vešče je izkoristil akustične možnosti, ki jih ponuja cerkev BDM in poleg pevskega znanja s tem potrdil tudi svoj profesionalizem

kako sta *Oče naš* Čajkovskega in *Njest sovjat* Stevana Stojanovića Mokranjca - tukajšnjemu občinstvu dobro znani deli - dosegla povsem novo interpretativno razsežnost v zavzetem iskanju ansambla skozi bogastvo odtenkov v vokalnem izražanju. S posebnim občutkom so izvajali dela slovenskih avtorjev, skladbe Rada Simonitija in Pavla Mihelčiča kot tudi nadvse posrečene obdelave narodnih pesmi izpod peresa Zdravka Švikaršiča, Franca Marolta, Danila Švare, Uroša Kreka, Cirila Krpača in Lojzeta Lebiča. Za sklep programa so prihranili popularno rusko

Večernji zvon v obdelavi Sergeja Zaharova ter dve črnski duhovni pesmi v priredbi Miljenka Prohaske in Tima Durišana.

Za uspešen nastop je brez dvoma zaslužen umetniški vodja ansambla, dirigent in muzikolog dr. Mirko Cuderman, ki z izjemno strokovnostjo skrbi za visoke tehnične standarde interpretacije in za izbor programa. Tudi tokrat je poslušalce

prevzela čudovita energija, s katero zna Slovenski oktet ponesti občinstvo, ko mu podarja neponovljive, očarljive trenutke pravega glasbenega veselja.

Sonja Marinković
Prevedel Jurij Devetak

INTERVJU - Jurij Bajec

V okviru Biltena je ustanovljena tudi rubrika „Intervju“. V vsaki številki bomo intervjuvali nekega člana. To bodo osebnosti, ki so na različne načine vplivale na oblikovanje Društva, potem tisti, ki aktivno sodelujejo v njegovem delu, ali na katerikoli drug način pozitivno delujejo v interesu Društva.

Jurij Bajec je oseba, ki je, tako se zdi, ni potrebno posebej predstavljati. Je profesor na ekonomski fakulteti in na tem področju ugleden strokovnjak, čigar mnenje je zelo cenjeno. Njegova stališča so vedno sprejeta kot merodajna in zelo pomembna za razumevanje tega zahtevnega področja. Slovenci, ki živijo in delajo v Srbiji, s ponosom izgovarjajo njegovo ime in z veseljem poudarjajo dejstvo, da je v tem okolju njegovo mnenje pogosto iskano in upoštevano.

1. *Kljub dejstvu, da je Vaše ime pogosto omenjeno in Vaš lik znana vsem, malo vemo o Vašem poreklu. Prosim Vas, da za bralce Biltena poveste nekaj o tem, od kod izhajate in kako je Vaša družina prispela v Beograd? Bilo bi zanimivo, če bi nam povedali kaj več o ugledni družini Bajec, ki je pomembno zaznamovala življenje v tem okolju.*

Družina Bajec je prišla v Beograd ob koncu dvajsetih let prejšnjega stoletja. Izhaja iz okolice Divače. Moj ded Franjo je bil s Kraljevim ukazom premeščen v Ministrstvo železnic na visok inšpektorski položaj. Z njim je prišla tudi moja babica Ana s štirimi otroki: Radetom, Dušanom, Milanom in Branko. Najstarejši, Rade, se je po končani pravni fakulteti v Beogradu po vojni vrnil v Slovenijo in do konca življenja živel v Novi Gorici, kjer je delal kot javni tožilec. Dušan je končal medicinsko fakulteto, postal eden najbolj znanih otroških kirurgov in profesor na medicinski fakulteti v Beogradu. Moj oče Milan je po končani pravni fakulteti študiral tudi na glasbeni akademiji pri znanem slovenskem skladatelju Mihovilu Logarju. Kljub temu je svojo delovno

dobo preživel kot novinar in zelo cenjen komentator družbenih in ekonomskih dogajanj v Jugoslaviji. Branka je, na žalost, padla med aprilskim bombardiranjem Beograda leta 1941, ko je kot študentka medicine nudila pomoč ranjencem.

Danes v Beogradu živita druga in tretja generacija Bajcev. Moji bratje so zelo aktivni. Dušan, ekonomist, je že drugič kot član mestne Vlade zadolžen za finance. Dorde je znani kirurg in direktor KBC „Dragiša Mišović“. Tudi Aleksandar je bil kot kirurg in direktor bolnice zelo uspešen, a je na žalost pred dvema letoma nenadoma umrl. Sestra Ana je gradbena inženirka, Branka se ukvarja s trgovino. Moja soproga Nada, po materi Slovenka, je profesorica na fakulteti za arhitekturo in se ukvarja z urbanizmom, sam pa sem celotno delovno dobo preživel na ekonomski fakulteti v Beogradu.

Naši prijatelji za našo družino v šali rečejo, da smo kot Črnogorci: „Malo vas je, ampak ste dobro razporejeni.“

2. *Že dolgo ste član Društva „Sava“, spremljate njegovo delo in kljub številnim obveznostim najdete čas, da se udeležujete posameznih dogajanj, ki jih Društvo organizira. Kaj menite o delu tega Društva in kaj bi sporočili njegovim članom in vodstvu?*

Zelo me veseli, da sva soproga in jaz člana Društva „Sava“, in tako delo kot napore vodstva zelo ceniva. Žal mi je, ker zaradi obveznosti nisva pogosteje prisotna, a se trudiva, da se udeležujeva glavnih kulturnih prireditev in počastitve slovenskih praznikov.

Mislím, da je delo Društva dobro organizirano, še posebej, če upoštevamo skromne finančne in druge materialne pogoje. Logično je, da so starejši člani Društva veliko bolj prisotni in aktivni. Zato bi predlagal, da se program dela Društva malo bolj usmeri na dejavnosti, ki bi pritegnile tudi mlajše oziroma nove člane. Vem, da je mlade ljudi težko motivirati, toda „na mladih svet ostaja“. Morda bi v okviru Društva lahko ustanovili Klub mladih Slovencev, v katerega bi prihajali tudi Slovenci, ki

danes vse pogosteje prihajajo iz Slovenije poslovno in bivajo v Beogradu.

3. *V Društvu „Sava“ je pred več leti dozorela ideja o formiranju Nacionalnega sveta. Vaš ugled in renome sta prispevala k temu, da vas je predsedstvo ob podpori skupščine postavilo za kandidata za elektorja, ki bi s svojim osebnim in profesionalnim ugledom zagotovo prispeval h kakovosti tega sveta. No, kljub vsesplošni podpori je glasovanje za elektorje v Društvu „Sava“ zelo težavno. Povejte, kako Vi gledate na pomen institucionalnega organiziranja nacionalne manjšine, in predstavite našim bralcem pomembnost tega postopka?*

Ideja o formiranju Nacionalnega sveta je odlična in, dejal bi, nujna. Ni mi jasno, zakaj gre to tako težko, saj bi Nacionalni svet prinesel samo koristi slovenski skupnosti. Srbija kaže odločnost, da pospeši svojo pot v Evropo, ki še posebej vztraja na vrednosti multietničnega in multikulturnega društva. Vse te iniciative ob politični dobivajo tudi pomembno materialno podporo iz ustreznih evropskih fondov. Mi, Slovenci, se preprosto moramo na organiziran način vključiti v Srbijo, ki bo na svoji poti v EU vse bolj promovirala moč skozi različnosti. Na tej poti lahko slovenska skupnost veliko prispeva, da na najboljši način, če ima institucionalni okvir, ki mu garantira

vse pravice, ki pripadajo tudi ostalim etničnim skupnostim. Na ta način bi se tudi obstoječi cilji Društva „Sava“ kot tudi neki novi realizirali veliko bolj učinkovito.

4. V okviru Društva ne obstajajo aktivnosti, ki bi se navezovala na ekonomska vprašanja. No, kljub temu bi nam veliko pomenilo, če bi nam na kratko povedali kaj o perspektivah ekonomskega razvoja pri nas in če lahko upamo na boljše čase?

Formula je zelo preprosta: evropska perspektiva Srbije je tudi perspektiva boljšega življenja za vse državljane Srbije. Mislim, da so to državljani prepoznali na nedavnih predsedniških volitvah. Samo odprto gospodarstvo s sprejemom pravil in standardov, ki jih zahteva EU, pomeni najhitrejšo pot, da Srbija ekonomsko in civilizacijsko napreduje. To, ko teče beseda o ekonomiji, pomeni praktično več investicij, več delovnih mest, boljše plače, višje pokojnine, učinkovitejše zdravstvo, boljše izobraževanje. Seveda, bitke za Evropo se ne da dobiti v Bruslju, ampak samo v sami Srbiji. A tu še precej tega „škripa“: korupcija, velike neenakosti v družbi, ki niso posledica večje delavnosti, znanja ali podjetništva, še veliko je revnih, velike regionalne razlike v razvitosti, nepristranske politične volitve, ki zmanjšujejo energijo kreatorjev ekonomske politike, da se ukvarjajo z življenjskimi problemi državljanov. Skratka, problemov je veliko, lahko jih rešuje samo pogumna, demokratična in proevropska Vlada tako, da zagotovi nujno potrebno politično, ekonomsko in socialno stabilnost in varnost. V tem pogledu sem optimist in zgleda, da tudi slovenski investitorji, ki so do zdaj v Srbijo vložili preko milijardo evrov.

5. Zelo pogosto naše sogovornike pozivamo, da nam priporočijo neko izvirno slovensko narodno pesem, ki bi jo objavili v Biltenu.

Žal mi je, da moj oče ni več živ. On bi zagotovo imel kak dober predlog, recimo *Zabučale gore*.

Anica Sabo
Prevedla Rut Zlobec

KULTURNI IN ZNANSTVENI STIKI – SRBI IN SLOVENCI MED 19. IN 21. STOLETJEM Novi bilateralni projekt (2007-2009)

V zadnji številki Biltena smo pisali o bilateralnem sporazumu med Etnografskim inštitutom Srbske akademije znanosti in umetnosti (SANU) in Inštitutom za slovensko narodopisje Znanstvenega raziskovalnega centra (ZRC) Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU) ter obisku znanstvenih raziskovalcev v Beogradu in v Ljubljani. To sodelovanje se je nadaljevalo tudi v drugi polovici leta 2007. Oktobra je bila doc. dr. Ingrid Slavec Gradišnik, višja znanstvena sodelavka, v Beogradu in Kruševcu, kjer se je udeležila Kongresa v Etnografskem inštitutu SANU *Slike kulture – nekoč in zdaj: 60 let Etnografskega inštituta SANU* s prispevkom *Inštitucije in produkcija etnološkega znanja*, v katerem je poudarila pomen znanstvenih in strokovnih inštitucij pri uveljavljanju znanosti. Doc. dr. Naško Križnar, višji znanstveni sodelavec, je vodil sedemdnevno delavnico vizualne antropologije v Etnografskem muzeju. V Beogradu je bival kot gost našega Društva doc. dr. Jurij Fikfak, višji znanstveni sodelavec, skupaj z znanstveno sodelavko dr. Mladeno Prelič. Ko so se člani Društva Slovencev v Beogradu pripravljali za proslavo martinovanja, so se jim pridružili tudi gostje iz Slovenije in poskusili kranjske klobase ter žemlje (iz Merkatorja), ponujeno pa je bilo tudi vino in domači višnjevec.

Raziskovalna sodelavka iz Beograda mr. Milina Ivanović Barišić je obiskala Ljubljano in Belo krajino, kjer je zbirala gradivo o praznikih in običajih pri Srbih na tem ozemlju.

Ker se je v decembru približal iztek Sporazuma o medsebojnem sodelovanju (2005-2007), je bilo od 18. do 19. oktobra 2007 prirejeno Četrto zasedanje Mešane komisije za mednarodno znanstveno-tehnološko sodelovanje med Republiko Srbijo in Republiko Slovenijo v Beogradu. Delegacijo Republike Srbije je vodil dr. Viktor Nedović, pomočnik ministra za mednarodno znanstveno-tehnološko sodelovanje pri Ministrstvu znanosti Republike Srbije. V imenu srbske delegacije sta se zasedanja udeležile tudi Nada Milošević iz Ministrstva za znanost in Biljana Dragin iz Ministrstva za zunanje zadeve. Delegacijo Republike Slovenije

je vodila Alenka Kocjan, šef Oddelka za bilaterarno sodelovanje Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Republike Slovenije. Ostali člani slovenske delegacije so bili dr. Marija Škerlj iz Javne agencije za raziskovalno delo Republike Slovenije in Slavi Krušič iz Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Republike Slovenije. Ob podpisovanju protokola s Četrtega zasedanja Mešane komisije je bil prisoten tudi Veleposlanik Republike Slovenije v Srbiji gospod dr. Miroslav Luci.

Mešana komisija je obravnavala 76 projektov, ki so bili prijavljeni v skladu s pogoji natečaja v obeh državah, in ugotovila, da 47 projektov izpolnjuje pogoje natečaja in jih je sprejela za sofinanciranje v letih 2008 in 2009: v obdobju od 1. januarja 2008 do 31. decembra 2009 bo realiziranih 38 projektov, 9 projektov bo končanih do 31. decembra 2008.

Ko smo slišali, da je Mešana komisija sprejela naš projekt in izdala odločbo o nadaljevanju medsebojnega sodelovanja med dvema znanstvenima inštitucijama v letih 2008/09, smo bili zelo veseli. Tema prijavljenega projekta nosi naslov *Kulturni in znanstveni stiki - Srbi in Slovenci med 19. in 21. stoletjem*. Nosilki projekta sta prof. dr. Dragana Radojičić, višja znanstvena sodelavka in predstojnica Etnografskega inštituta SANU, in doc. dr. Ingrid Slavec Gradišnik iz Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU.

Biljana Milenković Vuković
Prevedel Pavle Jović

**Vljudno prosimo vse člane,
ki niso priložili potrebne
dokumentacije ali niso plačali
članarine za leto 2003, 2004,
2005, 2006 in 2007, da to
nujno storijo v najkrajšem
roku.**

**Vljudno prosimo vse člane,
ki še niso vrnili posojene
materiale iz avdio in videoteke
Društva „Sava“, da to nujno
storijo v najkrajšem roku.**

SLOVENSKI POSLOVNI KLUB

Na sestanku Slovenskega poslovnega kluba dne 6. septembra 2007 v Hotelu Intercontinental, dvorana Atlantik/Pacifik, so bile na dnevnem redu predstavitve...

1. Gospod Mihajlo Vesović, pomočnik ministra za mednarodne odnose pri ministrstvu za trgovino in usluge je predstavil: Nadaljne smeri razvoja trgovinskih odnosov med Srbijo i Slovenijo;

2. Predstavitve Skupine MERKUR, ene od največjih trgovskih družb v prodaji tehničnih in kovinskih izdelkov na debelo in drobno.

G. Bine Kordež, predsednik uprave in generalni direktor Merkura d.d. je govoril na temo: Vizija in načrt strateškega razvoja Skupine Merkur na trgih ex-Yu.

G. Zoran Cvijović, direktor gospodarske družbe MERKUR Internacional d.o.o. Beograd, pa na temo: Nadaljni razvoj prodajne mreže na območju Srbije.

Izredno zanimive predstavitve so bile na sestanku 4. oktobra 2007:

1. dr. Slobodan Ilić, državni sekretar v Ministrstvu za finance Republike

Srbije, je govoril o: Načrti Ministrstva za finance na področju zakonodaje;

2. g. Miloš Škrbić, direktor podjetja Garant penzijsko društvo a.d Beograd, je predstavil temo: Vloga Garant penzijskega društva v reformi pokojninskega sistema v Srbiji

Na sestanku 8. novembra 2007 so bile naslednje zelo zanimive predstavitve:

1. dr. Nevena Karanović, državna sekretarka v Ministrstvu za zdravstvo Republike Srbije, tema: Reforma zdravstvenega sistema Srbije v obdobju tranzicije

2. dr. Jasmina Knežević, direktorica splošne bolnišnice - poliklinika Bel Medic Beograd, na temo: „Bel Medic“- od ordinacije do bolnišnice.

Slavjanka Milatović

Za vso pomoč se prisrčno zahvaljujemo donatorjem:

BiD d.o.o., Boris Košuta
Krka, Andrej Klobučar
Merkator, Vladimir Kravčuk
Gorenje, Marko Mrzel
Perutnina Ptuj, Milorad Đokić
PMP d.o.o, Ingrid Rabič
Slovenski poslovni klub,
Vladimir Kravčuk in
Dmitar Polovina
Zoran Ulič

AKADEMSKI PEVSKI ZBOR UNIVERZE NA PRIMORSKEM

Akademski zbor Univerze na Primorskem je 16. 09. 2007 pripravil koncert v cerkvi Blažene Device Marije v Beogradu. Ta zelo uspešen ansambel, ki je v treh letih obstoja dosegel izjemne uspehe, je bil povabljen k sodelovanju na festivalu Mokranjčevi dnevi v Negotinu. Ob prizadevnem sodelovanju Društva „Sava“ in Študentske organizacije Univerze na Primorskem je širša kulturna javnost v Beogradu imela priložnost doživeti izjemen umetniški dogodek.

Zbor je ob nastanku oktobra 2004 deloval v ženski sestavi, sčasoma pa je prerastel v mešani zbor, ki danes šteje okrog 40 nastopajočih. V njem so mladi iz vse Slovenije, ki študirajo v okviru Univerze na Primorskem in želijo svoj prosti čas preživljati ustvarjalno. Zbor redno nastopa na prireditvah v okviru Univerze, svoje dosežke pa predstavlja na koncertih po Sloveniji in na tujem. Njegov prvi mednarodni uspeh sta medalja in prvo mesto v razredu mešanih mladinskih zborov na tekmovanju v Prevezi 2006 v Grčiji.

Že od začetka ga vodi Ambrož Čopi, predstavnik mlade generacije slovenskih skladateljev. Leta 1996 je z odličnim uspehom diplomiral iz kompozicije na Glasbeni akademiji v Ljubljani pod mentorstvom Daneta Škerla. Specialistični študij je končal pri prof. Urošu Rojku, izpopolnjeval pa se je na mojstrskem tečaju pri Janosu Vajdi. Prejel je Prešernovo nagrado Univerze v Ljubljani in priznanje občine Bovec. Od

septembra 1999 se posveča pedagoškemu delu na Umetniški gimnaziji v Kopru, kjer poučuje strokovne predmete in osnove kompozicije ter vodi Komorni zbor Glasbene šole in Umetniške gimnazije „Vladimir Lovec“. Beograjskemu občinstvu je znan kot dirigent zbora Obala iz Kopra, s katerim je pred tremi leti dosegel pomemben uspeh (prvo mesto) na mednarodnem festivalu komornih zborov, ki poteka v Kragujevcu, Beogradu in Novem Sadu.

Na koncertnem programu so se zvrstila dela iz različnih obdobij. V prvem delu so izvedli *Canta, bell'alba* Gabriella Pulitia (1578 - 1643); za to kompozicijo je zbor dobil posebno priznanje na tekmovanju zborov *Naša pesem* leta 2007 v Mariboru, in sicer za pesem iz dobe renesanse. Iz istega časa je tudi skladba *Exsultate justi* Lodovica Grossi da Viadana; zbor je

s svojim izvajanjem pokazal, da izvrstno pozna tisti čas. Sledila so dela Felixa Mendelssohna (1809 - 1847) *Jauchzet dem Herrn alle Welt* in *A hymn to the Virgin* Benjamina Brittna (1913-1976). Poslušalcev se je posebej dotaknilo izvajanje odlomkov iz *Opela* Stevana Stojanovića Mokranjca (1856-1914). Skladbi *Christus est natus* in *Verbum supernum prodiens* sta predstavili ustvarjalnost mladega skladatelja Damijana Močnika (1967). Prvi del koncerta se je zaključil z navdihnjeno interpretacijo zahtevne skladbe Ambroža Čopija (1973) *Omnes gentes, plaudite manibus*. V drugem delu so bile predstavljene skladbe slovenskih avtorjev različnih generacij, v glavnem umetniške priredbe narodnih pesmi. Zazvene so pesmi z različnih koncev Slovenije, pa tudi od drugod: Anton Lajovic (1878 - 1960) *Lan*, Stojan Kuret (1957) *Zrelo je žito* (narodna iz Prekmurja), Pavle Merku (1927) *Jablana*; *Jnjen čeuja jti gna'* (narodna iz Rezije), Aldo Kumar (1954) *Tehtanje duš* (narodna iz Sužida), *Istarske tri* (narodne iz Istre).

Slogovno raznovrsten program je zajel avtorje različnih dežel in zboru ponudil priložnost, da se izkaže s svojo kakovostjo.

Peli so v glavnem na pamet, zato je bila komunikacija zboru z dirigentom izredno močna. V mladostnem navdihu je žarela ljubezen do petja; zbor je vsako pesem izvedel gotovo in zbrano ter jo požlahntil z doživeto interpretacijo. Posebej velja poudariti odlično dikcijo in bogato dinamično niansiranje. Zbor je - plemenit v tihem zvoku in razkošen v močnem - kar najbolj izkoristil akustiko katedralne cerkve Blažene Device Marije, ki je v zadnjih letih čedalje bolj zastopana v glasbenem utripu glavnega mesta. Usklajenost celotnega zboru se je kazala v vsaki pesmi, vendar velja posebej poudariti vlogo sopranov, ki so mnogim skladbam dali poseben sijaj.

Koncerta so se udeležili njegova ekscelencija Miroslav Luci s soprogo, predstavniki slovenskega veleposlaništva, osebnosti iz kulturnega življenja s posebno cenjeno gospo Darinko Matić Marović. Številno občinstvo, v katerem je bilo mnogo članov Društva Slovencev v Beogradu, je pozorno spremljalo izvajanje. Po koncertu so se navzoči zadržali v prijateljskem kramljanju. Članom zboru so se pridružili mladi iz Društva „Sava“, ki so se potrudili, da je gostom bilo bivanje v Beogradu prijetno.

Lepo so se počutili vsi, ki so se tega topllega septembrskega večera prišli na koncert. Odlični zbor, izjemen program in zavzeto občinstvo so pripomogli, da se je ta večer v vsakem pogledu trajno vtisnil v glasbeno dogajanje v glavnem mestu.

Anica Sabo
Prevedel Jurij Devetak

JEZIKOVNI KOTIČEK

Jêzik, jezika, jeziku, jêzik, jeziku, z jezikom...

Dva jezika, dveh jezikov, dvema jezikoma,

dva jezika, dveh jezikih, z dvema jezikoma

Trije jeziki, treh jezikov, trem jezikom,

tri jezika, treh jezikih, s tremi jeziki

Skratka: jezikovni kotiček

100 let poučevanja slovenščine na Univerzi v Beogradu

V petek, 30. novembra 2007 ob 11 uri smo na Filološki fakulteti v Beogradu svečano zaznamovali eno stoletje poučevanja slovenščine na Univerzi v Beogradu. V sejni dvorani je navzoče pozdravil Veleposlanik Republike Slovenije, njegova ekselencija Miroslav Luci, potem so pa o pouku slovenščine kot tujega jezika spregovorile gostje s Filozofske fakultete v Ljubljani, Predsednica Centra za slovenščino kot drugi/tuj jezik izr. prof. dr. Simona Kranjc, Predsednica programa slovenščina na tujih univerzah, doc. dr. Alojzija Zupan Sosič ter strokovna tajnica Centra za slovenščino kot drugi/tuj jezik, mag. Mojca Nidorfer Šiškovič. O pouku književnosti ter o

statusu srbskega jezika na Univerzi v Ljubljani je spregovoril profesor na Oddelku za hrvaški, srbski in makedonski jezik s književnostmi na Filozofski fakulteti v Ljubljani, red. prof. dr. Vladimir Osolnik. Z beogradske strani sta prisotne nagovorili predstojnica Oddelka za splošno jezikoslovje na Filološki fakulteti v Beogradu, red. prof. dr. Vesna Polovina in docentka za slovenski jezik na Filološki fakulteti v Beogradu, dr. Maja Đukanović. V glasbenem delu programa, ki ga je organizirala prof. Anica Sabo, so sodelovali člani Društva Sava, ki obenem tudi aktivno sodelujejo pri pouku slovenskega jezika.

Visoka obletnica je tudi priložnost, da omenimo, kaj so študentje, ki se učijo slovensko na Filološki fakulteti v Beogradu v novejšem času ustvarili, poleg rednega pouka, v okviru svojega študija:

- poslovenili so, predelali in nastopali z gledališko predstavo *Marko Kraljevič drugič med nami*, l. 2002 v Zrenjaninu in na Filozofski fakulteti v Ljubljani
- s Centrom STU sodelovali v projektu *Prevajanja*, 2004
- s Centrom STU sodelovali v projektu *Svetovni dnevi slovenskega filma*, 2005
- s Centrom STU sodelovali v projektu *Svetovni dnevi slovenske književnosti*, 2006

- prevedli zbirko pripovedk *Desetka*, 2006
- se udeležili strokovnih ekskurzij v Slovenijo maja 2005, 2006 in 2007
- se udeležili številnih slovenskih kulturnih dogodkov in gostovanj v Beogradu

Naj ob predstavitvi tega pomembnega slovenističnega dogodka zelo na kratko omenimo tudi razvoj pouka slovenskega jezika na beograjski Univerzi.

Šolskega leta 1907/08 je prof. Pavle Popović organiziral prvi univerzitetni tečaj slovenskega jezika v Beogradu. Ta

njegova pobuda je porodila veliko število knjižnih prevodov slovenskega leposlovja.

Statut iz l. 1947 predvideva slovenski jezik kot obvezni predmet na Oddelku za srbski jezik in južnoslovanske jezike, toda pouk se je, zaradi pomanjkanja strokovnega kadra, začel udejanjati šele konec 50-ih let dvajsetega stoletja. Slovenščino so na Filološki fakulteti poučevali Rudolf Kolarič, Miha Mate, Živojin Stanojčić in Katjuša Zakrajšek, sedaj pa se z njo ukvarja Maja Đukanović. Na status tega predmeta so pogosto vplivale splošne okoliščine, toda zanimanje študentov za slovenski jezik in kulturo je bilo vedno živo.

Od l. 2000 naprej, je na Filološki fakulteti na pobudo študentov različnih skupin, organiziran štiriletni fakultativni pouk slovenščine, od prejšnjega šolskega leta pa je slovenščino možno študirati v okviru Oddelka za splošno jezikoslovje. To jesen je, točno po enem stoletju od prvih predavanj, slovenski jezik pridobil tudi status izbirnega tujega jezika.

Pouk se udejanja ob veliki podpori Centra za slovenščino kot drugi/tuj jezik in Veleleposlaništva Slovenije. Na poznavalce slovenskega jezika nestrpno čakajo številne prevajalske agencije, medijske hiše in jezikovne šole.

Maja Đukanović

SLOVENSKE NARODNE JEDI

Predstavljamo slovenske narodne jedi, ki so po etnoloških virih in podatkih sestavni del materialne kulture slovenskega naroda oz. del naše kulturne dediščine. Po nastanku, pomenu in značilnostih, te jedi razlikujemo od danes, pogojno povedano, splošno bolj znanih sodobnih receptov meščanske in internacionalne kuhinje. Neredko so posamezne narodne jedi nastale v zvezi z različnimi ljudskimi običaji in praznovanji. Jedi bodo predstavljene po slovenskih pokrajinah kjer so nastale, kadar je o tem dovolj gotovih krajevnih virov. Prizadevali si bomo v vsakem primeru slediti avtentičnosti receptov, čeprav posamezni tudi ne bi bili popolnoma v skladu s sodobnimi zahtevami zdrave prehrane.

Gorenjska zaseka

(trije načini)

Dobro ohlajeno slanino narežemo na večje kose, osolimo in zložimo v skledo. Vmes natresemo stroke česna. Po treh dneh jo zalijemo s prekuhano in ohlajeno slano vodo, ki smo ji dodali lovorove liste in cel poper. Po nekaj dneh slanino dvignemo iz razsola, jo dobro zbršimo in obesimo na zračni prostor. Visi naj nekaj dni, da se popolnoma osuši. Za nekaj dni jo obesimo v hladni dim, da malo zarumeni in nato še za 4 do 5 dni na hladni zrak, nakar jo zrežemo ali zmeljemo. Po okusu jo dosolimo. Dobro zmešamo natlačimo v posodo. Zalijemo z mastjo.

Na drugi način zaseko lahko naredimo tudi iz prekajene slanine, ki jo zmeljemo, osolimo in zmešamo s strtim česnom. Dobro premešano zmes stlačimo v posodo in prav tako zalijemo z mastjo. Zaseko hranimo v hladnem in zračnem prostoru. Na tretji način pripravljamo zaseko iz

sveže, ohlajene slanine. Zrežemo jo na manjše dele, damo v vrelo vodo in pustimo vreti tako dolgo, da postekleni. Vzamemo jo iz posode, obesimo, da se docela ohladi in odteče, nato jo zmeljemo. Po okusu ji primešamo strtegi česen ali zmleto čebulo in solimo. Dobro premešamo in natlačimo v posode. Zalijemo s mastjo.

Mavta ali medved

Sestavine: 1 kg fižola, lovorov list, 3 stroki česna, sol, 1½ kg krompirja, 5 dkg masla ali nekaj žlic smetane, 15 dkg ocvirkove masti za zabelo, 1 kg kislega zelja, podmet iz 5 dkg moke.

Fižol kuhamo z lovorovim listom in česnom v osoljeni vodi. V drugem loncu skuhamo na kose narezan krompir, ga odcedimo, zabelimo z maslom ali smetano in ocvirkovo mastjo. Fižol in krompir stresemo skupaj in zmečkamo kot za pire. Ponekod zamešajo v ta pire še malo podmeta iz 5 dkg moke in sesekljane česna. Zelje skuhamo, podmetemo in zabelimo.

V skledo ali krožnik damo najprej zelje, po vrhu pa mavto.

Pečeno kislo zelje

Sestavine: 1 kg kislega zelja, 5 dkg slanine, 8 dkg suhih reber ali drugega suhega mesa, 2,5 dl belega vina, 2 žlici zaseke, poprove in brinove jagode

Kislo zelje samo prevremo, odcedimo in zabelimo z eno žlico zaseke. Zložimo ga v plitvo glinasto posodo, katere dno smo prej obložili z rezinami slanine. Zelje vlagamo v posodo v plasteh, ki naj bodo debele 3 cm. Med plasti damo suhih reber, po nekaj poprovih in brinovih jagod. Začinimo še s kumino. Na vrhno plast damo še drugo žlico zaseke. Namesto odvzete vode zlijemo po zelju belo vino, ki naj bo bolj kislo. Posodo s kislim zeljem damo v ne prevročo pečico, ki ji počasi dvigamo temperaturo. Zelje mora v pečici prevreti in po zgornji strani nalahko porumeneti.

Jadranka Karan Uršič

SLOVENSKE LJUDSKE PESMI

Zabučale gore

5

Za - bu - ča - le go - re, za - šu - me - li le - si,

oj, mla - dost ti mo - ja. kam od - šla si, kje - si? -

Oj, mladost ti moja,
kam si se zgubila?
Kakor da bi kamen
v vodo potopila.

Kamen, še ta kamen
v vodi se obrne,
le mladost se moja
nikdar več ne vrne.

© 2004 Vladimir Uršič

EUROSERVIS

Euroservis S.r.l. je družba z omejeno odgovornostjo, ki je bila ustanovljena leta 2004 in ki ima sedež v Trstu. Euroservis je storitveno podjetje Slovenskega deželnega gospodarskega združenja - SDGZ. Tim specializiranih svetovalcev nudi usluge podjetjem, zavodom, javnim ustanovam in neprofitnim organizacijam, ki nameravajo črpati sredstva Evropske unije. Je dinamična in kvalificirana struktura, ki nudi storitve vsem tistim subjektom, ki bi radi izboljšali lastne kompetence in razširili dejavnost podjetja ali strukture.

Euroservis je edina slovenska organizacija v Italiji, ki skrbi za evroprojektiranje v sklopu programov Evropske unije: Interreg III A Italija - Slovenija in Italija - Avstrija, Interreg III B Cadres in Alpsko območje, Cilj 2, Leader+, Phare CBC, Equal, Enlargement, Leonardo, Kultura 2000, Interreg III A Slovenija-Hrvaška-Madžarska idr. Nudi tehnično asistenco in skrbi za pripravo in izvajanje projektov za podjetja, kulturne organizacije in društva, šole, dijaške domove, glasbene šole in centre, športna društva, javne uprave - občine in pokrajine. Podjetje je pristojno tudi za usklajevanje čezmejnega sodelovanja med Italijo in Slovenijo ter drugimi bližnjimi državami, tehnično asistenco pri internacionalizaciji podjetij in za iskanje mednarodnih poslovnih partnerjev.

Euroservis je v naslednjih letih v sodelovanju z drugimi organizacijami slovenske manjšine v sosednjih državah sodeloval pri ustanovitvi in vključitvi v mreže Uradov za Evropo, ki združuje

SGZ – Slovensko gospodarsko zvezo iz Celovca v Avstriji in Zvezo Slovencev na Madžarskem v Monostru.

Euroservis je od svoje ustanovitve uspešno zaključil in obračunal preko 50 projektov EU in trenutno sledi preko 40 projektom na različnih evropskih programih, obvlada vse postopke pridobivanja in upravljanja sredstev po slovenski in italijanski zakonodaji. Na čezmejnem programu Interreg IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 je Euroservis sledil več kot 80 projektom. Euroservis sodeluje in skrbi za strokovno podporo za različne italijanske in slovenske občine in druge lokalne samouprave na ravni čezmejnega institucionalnega sodelovanja. Pomaga pri iskanju in upravljanju partnerstev, vodenju čezmejnih dejavnosti, prevajanju različnih dokumentov, organizaciji prireditev in delavnic itd. Euroservis je pripravil več kot 30 projektov, s katerimi tudi upravlja in v katerih sodelujejo javne uprave: občine, pokrajine, zbornice, zdravstvene ustanove itd.

Na podlagi jezikovnega znanja in specifičnih izkušenj je Euroservis v sklopu evropskih projektov pripravil in organiziral nešteto posvetov, delavnic in sestankov na lokalni, čezmejni in meddržavni ravni. Pri organiziranju dejavnosti Euroservis vključuje podjetja, včlanjena v SDGZ, ki ponujajo razne storitve na področju gostinstva. Gostinska sekcija šteje preko 80 gostiln oz. restavracij, kar omogoča široko izbiro izvajalcev. Euroservis trenutno deluje v Trstu, Čedadu, Gorici, Celovcu, Monostru, načrtuje pa otvoritev Euroservisa na Reki in v Beogradu.

Predvideno je, da bi se iz beogradskega Euroservisa njegovo poslanstvo razširilo na Makedonijo, Črno Goro ter Bosno in Hercegovino. Po odobritvi projekta bo delovanje Euroservisa z večinskim deležem financiral Urad Vlade Republike Slovenije, pri čemu se je Urad obvezal, da se zaradi tega ne bodo zmanjšala sredstva za financiranje rednih dejavnosti slovenskih društev in združenj v Srbiji. Do sedaj sta izpeljani dve predavanji na temo Euroservisa, v novembru lani v Novem Sadu, kjer so nas zelo lepo sprejeli predsednik in člani Društva Slovencev „Kredarica“, in v preteklem decembru v Beogradu, v prostorih gospodarske družbe Prvi faktor. Predavatelj na teh srečanjih je bil gospod Erik Švab, ki je posebej za to priložnost prišel iz Slovenije skupaj z gospodično Tadejo Drolc iz Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu. Prisostvovali so tudi predsedniki in predstavniki večine društev Slovencev iz Srbije. Gospod Erik

Švab nam je na zanimiv način predstavil, na kakšen način se lahko uporabijo skladi Evropske unije oziroma kakšne so pri tem obveznosti in odgovornosti. Predvideno je, da bi usluge Euroservisa društva Slovencev iz Srbije dobila brezplačno, in sicer je bil lani Euroservis dejaven pri 15 projektih za neprofitne organizacije slovenske manjšine. Poleg neprofitnih organizacij se na projekte prijavljajo tudi razne gospodarske družbe in združenja, še posebej pa je zanimivo, da se lahko tudi občine prijavljajo za takšne projekte. Ker Srbija ni članica Evropske Unije in nima direktnega pristopa do vseh skladov EU, obstajajo programi, ki se lahko uporabijo v Srbiji, kot so Life, Media, Youth, SEES... Pisarna Euroservisa bo v prostorih gospodarske družbe Entre, katerega

direktor je gospod Domen Bole. Sicer se podjetje Entre nahaja na beograjskem Dorćolu. Gospod Domen Bole je predviden za glavnega svetovalca za srbski trg. V naslednjih mesecih se predvideva še nekoliko predavanj o Euroservisu oziroma iskanju določenega kadra za delo na projektih. V cilju uresničenja čim boljših rezultatov je predvideno tudi sodelovanje s Slovenskim poslovnim klubom, Srbsko agencijo za investicije in promocijo izvoza – SIEPA - ter z Javno agencijo Republike Slovenije za podjetništvo in tuje investicije - JAPTI. V letu 2008 se planirajo prijave in delo na 3-5 projektih in dobre ideje so dobrodošle.

Sara Herman
Natalija Keržlin

VII. VSESLOVENSKO SREČANJE

V Ljubljani je 5. julija potekalo VII. vseslovensko srečanje Slovencev v zamejstvu in po svetu. V prvem delu plenarnega zasedanja smo si ogledali kulturni program skupine dijakov slovenske sobotne srednje šole iz Argentine in potem poslušati pozdravne besede dr. med. Franceta Cukjatića, predsednika Državnega zbora Republike Slovenije, mag. Janeza Krambergera, predsednika Komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu, Zorka Pelikana, Državnega sekretarja za Slovence v zamejstvu in po svetu, in msgn. Janeza Puclja iz Slovenske katoliške misije v Munchenu.

V drugem delu je delo potekalo v dveh skupinah:

- za Slovence v sosednjih državah: „Slovenci v zamejstvu - del slovenskega naroda“

- za Slovence po svetu: „Slovenci po svetu - del slovenskega naroda“

Slovenci po svetu - del slovenskega naroda

V uvodnem predavanju je dr. Andrej Fink iz Argentine govoril o potrebi poenostavitve volilnega zakona in predlagal, da imajo tudi Slovenci v zamejstvu in po svetu po dva svoja predstavnika v parlamentu, da se poednostavi nostrifikacija diplom ter da se znižajo takse.

Predstavniki društev so govorili o svojih društvih in o problemih pri svojem delu.

Za društva, ki delujejo na prostorih bivše Jugoslavije, so problem vize, mnogim članom so bile zavržene prošnje za državljanstvo, pogoji, v katerih delajo, so težki, saj je standard v teh deželah nizek, zato so v glavnem odvisni od pomoči, ki jo dobivajo od Republike Slovenije.

Predstavniki Slovencev iz Kanade nam je predstavil delo društev, ki jih je okoli 60, imajo dva doma za ostarele in dve kreditni banki. Menijo, da bi bilo sodelovanje s Slovenijo lahko precej boljše, kot je. Predlagali so, da bi bil program poučevanja slovenskega jezika enak za vse.

Predstavili so se tudi Slovenci iz Clevelanda, ki imajo dve šoli, Slovenci iz Švice menijo, da slovenščina izgublja identiteto zaradi tujk, predstavniki iz Stuttgarta so predlagali ustanovitev slovenskih kulturnih informacijskih centarov. Prisotni so bili tudi Slovenci iz Avstralije in drugih držav.

Vsem društvom Slovencev v svetu je skupno razmišljanje, kako v delo društev vključiti več mladih, da bi ohranili slovensko kulturo, jezik in tradicijo. Na žalost obstaja bojazen, da se bodo društva počasi starala, in da se bodo mladi postopno asimilirali.

V zaključnem delu VII. vseslovenskega srečanja Slovenci po svetu – del slovenskega naroda so bili sprijeti naslednji sklepi:

1) Na podlagi sklepa 3. redne seje Komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu z dne 19. 11. 2005 in sklepa občnega zbora Izselskega društva Slovenija v svetu ter podpisov Slovencev po svetu predlagamo spremembo ustave, ki bi omogočala izselske in zamejske poslance v Državnem zboru Republike Slovenije. S tem zagotovimo stalno zastopnost Slovencev iz sveta v državotvornem telesu.

2) Na podlagi sklepa 14. tabora Slovencev po svetu z dne 30.06.2007 predlagamo, da občine in krajevne organizacije vključijo v redni program svojih aktivnosti skrb za svoje ljudi, razseljene po svetu, in s tem sodelujejo pri širši nacionalni strategiji za vključevanje slovenskega potenciala, razpršenega po svetu, v matično domovino.

3) Z namenom, da bi Zakon o državljanstvu RS enakopravno obravnaval vse Slovence po rodu ne glede na njihovo starost predlagamo, da se 6. členu 1. poglavja zakona, naslovljenega Pridobitev državljanstva po rodu, doda 2. odstavek, ki se glasi:

„Državljanstvo Republike Slovenije pridobi slovenski zamejec, zdomec in izseljenec slovenskega rodu, starejši od 36. leta starosti, ki da izjavo, da se priključa kot državljan Republike Slovenije in izpolnjuje te pogoje:

1. da je rojen v tujini;
2. da z ustreznimi dokazili oz. s podatki o prednikih slovenskega rodu v ravni črti dokaže slovensko narodnost;
3. da ni bil v državi, katere državljan je, ali v Sloveniji pravomočno obsojen na nepogojno zaporno kazen, daljšo od treh mesecev, ali da mu ni bila izrečena pogojna obsodba na zaporno kazen, s preizkusno dobo, daljšo od enega leta;
4. da njegov sprejem v državljanstvo Republike Slovenije ne predstavlja nevarnosti za javni red, varnost ali obrambo države;
5. da da prisego o spoštovanju svobodnega demokratičnega ustavnega reda, ki je utemeljen v Ustavi RS.“

4) Na podlagi Zakona za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu predlagamo Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu, da pripravi in sprejme podzakonske akte, ki bi omogočali izvajanje zakona na področju vračanja Slovencev v domovino. Predlagamo tudi, da pospeši vračanje Slovencev iz sveta v domovino, tako da jih povabi k preselitvi v Slovenijo, glede na potrebe slovenske države ter potrebe in želje Slovencev iz sveta.

Slavjanka Milatović

ZBIRKA VOKALIZ IN SKLADB ZLATANA VAUDE

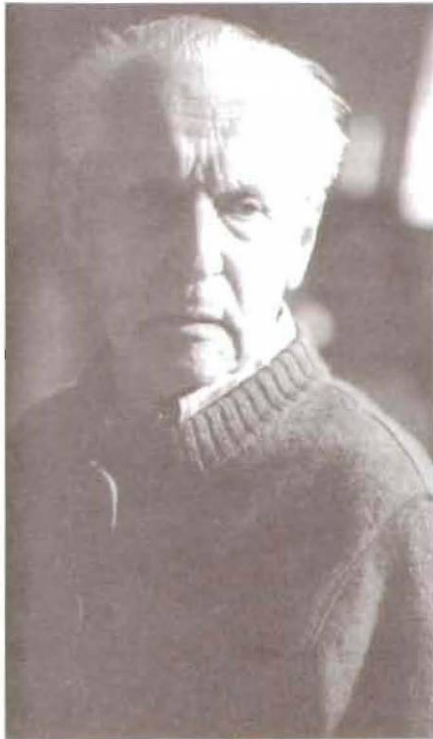

foto - Dečji kulturni centar
DEMUS - april 2006. godine

Ob koncu leta 2006 je bila objavljena *Zbirka vokaliza i kompozicija Zlatana Vaude (Zbirka vokaliz in skladb Zlatana Vaude)*. Leto kasneje, bolj natančno 8. 12. 2007, je Dečji kulturni centar Beograd ob podpori Sekretariata za kulturo mesta

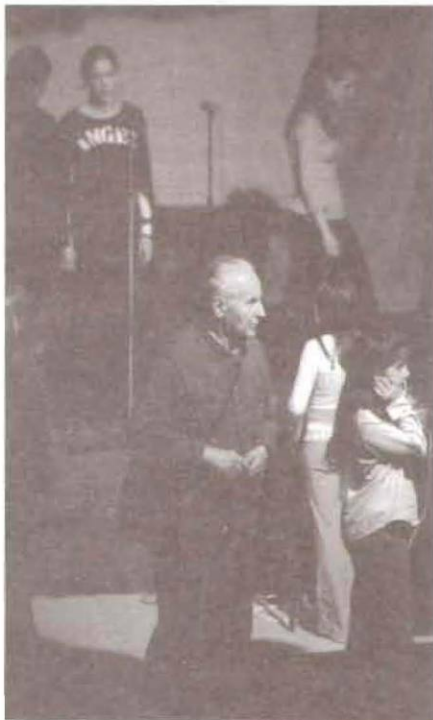

foto - Dečji kulturni centar
gradsko takmičenje "Zlatna sirena 2006"

Beograd priredil predstavitev te knjige. Na promociji so spregovorili njegovi kolegi - skladatelja Konstantin Babić in Slobodan Atanacković ter skladateljica in teoretičarka Anica Sabo.

Ime skladatelja in dirigenta Zlatana Vaude je glasbeni javnosti dobro znano, člani Društva „Sava“ so ga pogosto videvali na koncertih in proslavah. Sodeloval je v projektih Društva, v drugi številki Biltena je objavljen pogovor z njim, tako da so bralci imeli priložnost, da ga bolje spoznajo. Zelo je bil predan delu z vokalnim kvartetom *Sava*.

MLADI MEHTA U BEOGRADU: Da postoje ljudi koji se sećaju vremena prvih boravaka slavnog dirigenta Zubina Mehta u Beogradu, ovdje i pismo koje je stiglo u našu redakciju. Pismo je propraćeno i slikom plakata iz arhive Radio-televizije Beograd, iz kojeg se vidi da je Mehta, u okviru ciklusa „Mladi koji osvajaju svet“ 18. januara 1960. godine dirigovao Simfonijskom orkestrom RTB. Mehta je na tom koncertu izveo i kompoziciju domaćeg autora Zlatana Vaude. Bio je to Koncert za klarinet i orkestar. Vauda je tada pripadao talentovanoj generaciji mladih muzičara, a partituru je maestro Mehtu lično odneo u hotel „Moskva“. Na programu koncerta bile su još i Tri igre iz baleta „Trojgig šeršir“ Manuela de Falla, Malerova Peta simfonija i Simfonija br. 2 Johanesa Bramsa. K. P.

foto - Politika, novembar 2005. godine
slika plakata iz 1960. godine povodom izvođenja
Koncerta za klarinet i orkestar - dirigent Zubin Mehta

V opusu tega skladatelja so številna komorna in vokalna dela. Napisal je znano otroško opero *Ježeva kućica (Ježeva hišica)*. Kot dolgoletni dirigent otroškega radijskega zbora je zapustil neizbrisne sledi v delovanju tega ansambla. Ker je bil izjemen poznavalec zborovskega petja, so ga večkrat prosili, da je predaval na seminarjih, bil je tudi član žirije na številnih pomembnih tekmovanjih v Srbiji in tujini. Objavljena knjiga je rezultat njegovega izjemnega poznavanja vokalne tehnike. Neizmerne izkušnje, ki jih je Zlatan Vauda pridobil pri vodenju zbora, so zanesljiv dokaz visoke strokovne ravni

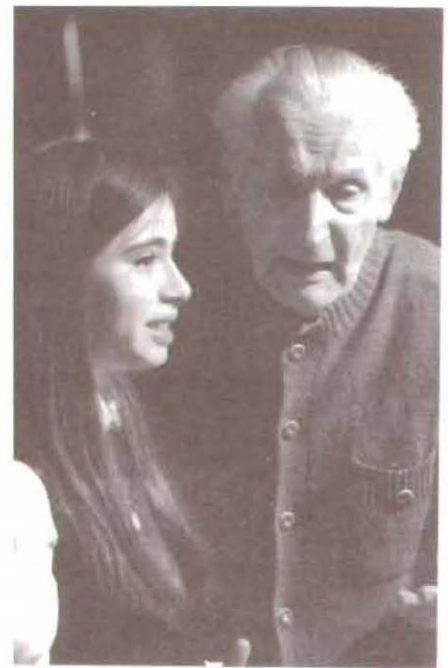

foto - Dečji kulturni centar
mentorski rad - "Zlatna sirena 2006"

knjige, ki pomeni dragocen prispevek k razvoju kvalitetnega zborovskega petja na našem področju.

Vsem poznavalcem in spoštovalcem njegove glasbe je bilo zelo prijetno in zanimivo poslušati kolege in prijatelje, dolgoletne sodelavce, ko so pripovedovali o delu Zlatana Vaude.

Anica Sabo

Prevedel Jurij Devetak

Nagovarjamo tiste, ki iz kakršnegakoli razloga še niso plačali članarine. Mislimo, da ni potrebno posebej govoriti kaj materialna sredstva pomenijo za obstoj Društva. Predsedništvo si maksimalno prizadeva, da ta sredstva priskrbi z različnih strani. Seveda se ni realno vedno zanašati samo na nekoga drugega. Moramo tudi sami narediti vse, kar je v naši moči, da Društvo, ki mu pripadamo, obstane. Zato vas najprijazneje prosimo, da neizogibno in v najkrajšem roku plačate svoje dolgove.

MARTINOVANJE

Odbor za igre in zabavo Društva Slovencev „SAVA“ je tudi letos povabil vse člane in prijatelje na veselico v prostore društva v Višegradski 23.

Martinovanje je že tradicija našega Društva. Vabilo so sprejeli tudi g. veleposlanik Miroslav Luci s soprogo Ireno, g. konzul Jožef Keček s soprogo, gospa Tatjana Kovačič, kulturni ataše slovenske ambasade, veliko gostov in članov, tako da je bila dvorana tesna. Vendar smo se vsi zelo lepo zabavali. Po kratki predstavitvi običajev ob sv. Martinu v vinskih gorah in pokrajinah v Sloveniji, nas je prisrčno pozdravil predsednik Društva, gospod Vladimir Uršič. Pojoča družba je zapela *Mi Slovenci vinca ne prodamo*. Biljana Milenković-Vuković nam je v srbskem jeziku predstavila poreklo proslavljanja svetega Martina v Evropi in svetega Mrata pri Srbih. V Srbiji številne družine častijo sv. Mrata kot svoje krstno ime, obenem je ta svetnik tudi zaščitnik živine (stočarska slava). V nekaterih krajih se na ta dan izvaja več magijskih obredov za zaščito živine pred volkovi (žrtvovanje petelina ali kakšne druge domače živali). V Sloveniji pa je na zelo znana in cenjena martinova gos. Pogača, štruklji in

druge jesenske dobrote, orehi in kostanj so prav tako nepogrešljivi pri tej praznični pojedini. Povsod pa se dobrote bogato zaliva z novim vinom, ki ga je krstil sv. Martin; veliko je plesa in pesmi. Moški kvartet *SAVA* nam je prelepo zapel nekaj slovenskih pesmi, primernih za martinovanje. Ivan Debeljak nam je iz majolike nazdravil in natočil vina. Učiteljica slovenščine v Srbiji Rut Zlobec je s svojimi najmlajšimi učenci pripravila simpatičen program v lepi slovenščini. Za tem je Pojoča družba z vsemi gosti zapela *Mi se imamo radi*. Res je bilo veselo in sproščeno. Zakusko smo pripravili vsi člani, vsak po svojih zmožnostih. Imeli smo prave kranjske klobase in domače žemlje, gibanice, pite, flancate, orehove potice in druge sladice. Paula nam je pripravila pravo gorenjsko zaseko. Na črnem kruhu se je prav prilegla. Pili smo vipavsko črno in belo vino. Tudi cvička ni manjkalo. Vsi smo kaj prinesli, skuhali, spekli in skupaj smo se veselili. Posebno lepo je bilo zaplesati valček in polko, ko je Ivan Debeljak lepo zaigral na harmoniko.

Nuša Juvanc-Gerden

Sveti Martin - sveti Mrata : ljudsko izročilo

Nastanek in razvoj kulta svetega Martina ima zelo dolgo krščansko preteklost, ki je zrasla iz še starejših časov ter dogodkov, katerih začetek ni moč natančno določiti. Je pa prisoten po celi Evropi.

Kult sv. Martina, med ljudstvom imenovanega „trinajsti Kristusov apostol“ (zaradi njegovih apostolskih popotovanj, veroučiteljske in pridigarke misije ter številnih nenadnih ozdravitev v njegovi prisotnosti) in edinega krščanskega svetnika, ki si svoje svetosti ni zaslužil s svojo mučeniško smrtjo, temveč s svojim predanim intelektualnim in družbenim delom, je vstopil v najgloblje pore življenja vseh družabnih plasti in še posebej v ruralnih področjih, kjer je še danes zelo živa bogata tradicija martinovanja ter vera v svetnikovo moč. Njegovo ime je vedno pomenilo srečo, zdravje, plodnost in blaginjo, in sicer za življenje ljudi in živine.

Izročilo o nastanku sejmov na sv. Martina

V uvodnem delu knjige *Sv. Martin*, nam avtorica Antonija Zaradija Kiš razkriva izročilo, ki je bilo zabeleženo v literaturi, kako so nastali sejmi ob svetem Martinu. „Izročilo pravi, da so prebivalci južnih evropskih pokrajin v zgodnjem srednjem veku v jesenskih in zimskih mesecih, ko so dnevi postajali čedalje krajši, živeli v velikem strahu, vprijoč po dolgih poletnih dnevih zaradi bojzani pred temo. V iskanju božje milosti, so se ljudje takrat postili ter se predali ponižanju in pokori. Tudi stanovalci severnih evropskih pokrajin so se srečevali z istim problemom, moril jih je isti strah. Toda oni so čakajoč jutrišnji dan prirejali tako imenovane *Poslednje zabave*. Gre za sejme in srečanja ljudi, da bi se poslednjič videli ter zabavali. Ob naključnih srečanjih so južnjaki ugotovili, da severnjaki čisto dobro premagujejo isti problem ter so se tudi sami začeli prepuščati sejmom in srečanjem, da bi pregnali strahove, saj jim je bil ta način veliko bolj všeč kot pokora.“ To se je zelo hitro razširilo tudi na slovanske katoliške dežele. Dokaz za to, da gre prav za sejme ob sv. Martinu, najdemo v Larussejevem slovarju, kjer obstaja starofrancoski glagol *martiner = boire beaucoup*, ki pomeni

veliko piti oziroma biti nezmeren v pitju. Med časom takšnih sejmskih srečanj jih je veliko martiniralo, tj. proslavljalo na poseben način oziroma: „martiner = se livrer à la débauche à l'occasion de la St. Martin – prepustiti se pijančevanju ob sv. Martinu.“

Sv. Martin /sv. Mrata

Tudi v pravoslavnem svetu obstaja kult sv. Martina, z imenom sv. Mrata, tj. Mrata je skrajšano ime od Martin. Da gre za istega svetnika, nam pove podatek, da so ga v starem julijanskem koledarju slavili 11. novembra, oziroma 24. novembra po novem. Čeprav v pravoslavni cerkvi ne obstajajo ne maša ne tropar (pesem) in ne ikone o tem svetniku, je med ljudstvom sv. Mrata znan ter se proslavlja kot krstna slava ter kot praznik za zaščito pred volkovi, ki ga proslavljajo živinorejci. To je prva volčja slava – Mratinci. Verujejo da sv. Mrata upravlja z volkovi ter da jih na Mratin dan poziva na zborovanje, na katerem vsakem volku določi, kam naj gre in čigavo živino naj kolje (verjeli so, da je tudi sv. Martin imel moč nad živalmi; njegov pojava ali gib sta pomirjala živali ali spremenila smer njihovega gibanja, pogosto pa tudi čud). Zaradi tega se med ljudmi uporabljajo različna magijska dejanja za zaščito pred volkovi. Tako v okolici Vranja, tik pred Mratinim dnevom, na hišnem pragu koljejo črnega petelina, v kljun mu vstavijo kocine vseh vrst domačih živali, zvežejo kljun z rdečo nitko in ga obesijo pod streho.

Ljudska verovanja o vremenu

Martinovo poletje tudi napoveduje, kakšna bo zima. Če je na Martinovo lepo in sončno, bo zima huda, če je mrzlo, bo blaga, če megleno, bo dolga.

In o sv. Mrati ljudje ponavadi pravijo: „Sv. Mrata sneg za vratom“, ker se takrat že začne zimsko hladno vreme.

Biljana Milenković Vuković
Prevedel Branko Zorko

Literatura: Kiš A. Z.: *Sv. Martin*, Zagreb 2004; Grubačić B.; Tomić M.: *Srpske slave*, Beograd 1988.

RAZSTAVA SLIK TOMAŽA GORJUPA

Razstava slik slovenskega umetnika Tomaža Gorjupa je bila v galeriji Fakultete likovnih umetnosti v Beogradu, v ulici Kneza Mihaila št. 53, od 3. do 19. decembra 2007. Razstavo sta organizirala Odbor za kulturo Društva Slovencev „SAVA“

v Beogradu in Fakulteta likovnih umetnosti v Beogradu ob velikodušni pomoči Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu in umetniške direktorice fakultete Bojane

Burić. Fakulteta likovnih umetnosti je v letu 2007 praznovala 70 let obstoja in to obletnico počastila s številnimi prireditvami in v okviru teh programov in mednarodnega sodelovanja je bila organizirana razstava Tomaža Gorjupa.

Ob otvoritvi razstave sta prisotne nagovorila mag. Slobodan Roksanđić, dekan Fakultete likovnih umetnosti in gospa Jadranka Šturm Kocjan, namestnica veleposlanika ambasade Republike Slovenije v Beogradu. Dekan Roksanđić je spregovoril o povezavah Slovenije in Srbije in se ob tem spomnil zgodovine fakultete, na kateri so predavali tudi profesorji iz Slovenije in

„Ciklus slik „Prostori barve“ 2005-2007 predstavlja Tomaža Gorjupa, pomembnega slovenskega umetnika, v vsej njegovi ustvarjalni moči in zrelosti.

Večletna posvečenost slikarstvu in raziskovanje tega medija je privedlo Gorjupa do sinteze nabranih izkušenj, ki jih razbiramo iz del, ki so pred nami. Ena od ciljnih, uspešno opravljenih nalog, ki si jih je avtor zadal, je harmoniziranje impulzivnega doživetja s kontemplacijo in racionalizacijo, usklajevanje slikarskega hedonizma, kontrolirane geste in akcidentnega v obnašanju barv. Osvobojen vsake naracije in koncentriran samo na dogodke na ravni plastike se je umetnik ukvarjal predvsem s simbolično - prostorsko kapaciteto barve in sugestijo trodimenzionalnosti.

Razbremenjen ritmiziranih potez (packanje) je Gorjup ustvaril strukturo/mrežo, ki konstituira sprednji plan slike in ga sočasno ohranja, skozi jo pa se ponuja pogled v samo tkivo barve, v globino slike. S pogostostjo potez se generirata flora in favna Gorjupovega slikarskega univerzuma, ki s svojo estetičnostjo dezavuirata vsaki avtomatizem.

Sočasno to slikarstvo „kontrolirane geste“ nosi poudarjeno časovno komponentu, ki združuje, pomni čas slikarske akcije, procesualnost dogodka in učinka gravitacijske sile na pretakanje barv. Vsako delo (ki pogosto nosi datum, kdaj je nastalo) predstavlja tudi dnevniški seizmografski zapis turbulentnega, končnega doživetja avtorja pred platnom. Njegova kromatska orkestracija je simfonično koncipirana, grafizem „packanja“ deluje kot partitura melodičnega zapeljevanja, ki si podreja mehanično ritmičnost potez.

Čeprav se umetnost Tomaža Gorjupa po svojem vizualnem efektu lahko uvršča v kategorijo retinalne umetnosti, prepoznavamo, da izhaja iz prokonceptualnega prosedeja. Njegovi dosežki na področju slikarstva niso samo osebni dosežki v domeni tistega, kar v tem času morda velja za anahrono, temveč pomenijo celotno rehabilitacijo tega medija in demonstracijo osebnega pristopa v osvobojenem in sodobnem razumevanju slikarstva...“

Bojana Burić

Prevedla Dina Tomić

na dobro sodelovanje, ki že desetletja poteka tako med državama kot med sorodnimi izobraževalnimi institucijami in umetniki. Razstavo, ob kateri je bil natisnjen bogato opremljen katalog, si je ogledalo veliko obiskovalcev iz Beograda in študenti fakultete, kar ima še poseben pomen, saj je Tomaž Gorjup tudi sam pedagog.

Po uradnem odprtju je, kot običajno, sledil koktajl in druženje. Na našo veliko žalost se umetnik Tomaž Gorjup ni

mogel udeležiti odprtja razstave, upamo pa, da bo v prihodnosti še kakšna priložnost za srečanje in nove razstave v Beogradu. Besedilo umetnostne zgodovinarke Bojane Burić, ki smo ji

posebej hvaležni za pomoč pri organizaciji razstave, objavljamo v celoti.

Igor Stepančič
Prevedla Rut Zlobec

SLOVENSKI FILMI NA FESTIVALU ETNOLOŠKIH FILMOV V BEOGRADU

Tudi letos je Etnološki muzej v Beogradu gostil film. Namreč, od 14. do 18. novembra je v Beogradu potekal 16. mednarodni festival etnološkega filma. Za razliko od prejšnjih let, ko je Slovenijo zastopal en film ali dva, jih je bilo letos prijavljenih kar 7, in sicer 3 v informativni sekciji, 2 v amaterski in 2 v konkurenci. Prikazani so naslednji filmi:

SPOMINI NABREŽINSKEGA RIBIČA (Proizvodnja Slovenski etnografski muzej, Slovenija, 2004. Strokovni konzulent: Polona Skretelj, scenarij, kamera montaža in režija: Nadja Valentinčič Furlan, 13 min.).

Zdravko Caharija Babčev pripoveduje svojo življenjsko zgodbo ter govori o svoji zbirki ribiških priprav. Kaže nam, kako prebivalci Nabrežine (severovzhodne Italije) lovijo tuno ter kako se krmari s starimi ribiški čolni - čupami.

KAMNITI GRAFITI ALI TEŽAVE S TITOM (Proizvodnja: Katja Kranjc, Slovenija 2007. Scenarij: Katja Kranjc, Urša Valič, Barbara Turk, Saša Starec, kamera, montaža in režija: Katja Kranjc, 45 min.).

V nekdanji Jugoslavije, v zahodnih delih Slovenije, so nastali zapiski, oblikovani s kamni, ki povečujejo nekdanjega voditelja – Tita. Ko pa je Slovenija postala samostojna država, se je odnos lokalnih prebivalcev do teh kamnitih grafitov popolnoma spremenil.

TOVORNİKARJI – MOBILNO ŽIVLJENJE PROFESIONALNIH VOZNIKOV (Proizvodnja: Aleš Lamut, Vesna Moličnik, 55 min.)

Antropološka študija o življenju voznikov tovornjakov v Sloveniji in okoliških državah ter socialno – kulturni in politični kontekst, v katerem opravljajo svoje delo.

MED HRIBI KAČJIH GLAV - (Proizvodnja: TV Slovenija, Slovenija 2007. Scenarij: Jadran Sterle, strokovni konzulent: Pavel Medvešček, kamera: Bojan Kastelic, montaža: Matej Košir, režija: Hanka Kastelicova, 48 min, 35 sec.)

V vasi Lokovec (zahodna Slovenija) se tudi danes prepletajo sodobna civilizacija ter tradicionalni način življenja in gospodarjenja. V življenju vaščanov še živi predkrščansko verovanje v naravne demone, posebej zanimivi so sledovi kulta

kače, ki živi še danes.

VEDEŽEVALKA (Proizvodnja: Slovenija/Velika Britanija, 2007. Kamera: Jonatan Ropar, montaža: Jonatan Ropar, režija: Mojca Čuk, 13 min)

Filmski portret sodobne vedeževalke, ki živi v Novi Gorici, na meji med Slovenijo in Italijo. Ukvarja se „z medijskim prerokovanjem usode“ na lokalni TV postaji.

COUNAJO ME REMENKAŠ (Proizvodnja Slovenski etnografski muzej, Regionalni etnografski muzej Murska Sobota, Slovenija, 2006. Scenarij: Nadja Valentinčič Furlan, Jelka Pšajd, kamera, montaža in režija: Nadja Valentinčič Furlan, 20 min)

Herman Rajsar iz vasi Grad na Goriškem (severovzhodna Slovenija), barva pirhe (jajca ob veliki noči) na tradicionalen način, medtem ko njegova babica uporablja batik tehniko. Hermanova žena Sesilija uvaja nove tehnike barvanja pirhov in tudi nove motive – z nakazano erotiko.

ČUPA, SLOVENSKI RIBIŠKI ČOLN (Proizvodnja Slovenski etnografski muzej, Slovenija, 2006. Scenarij: Nadja Valentinčič Furlan, Polona Skretelj, kamera montaža in režija: Nadja Valentinčič Furlan, 17 min.)

Edini ohranjeni čoln, izdolbenec v Slovenskem etnografskem muzeju – Čupa Marija, ki so ga uporabljali slovenski ribiči, je bil spodbuda za filmsko zgodbo o tradiciji izdelave čolnov, nekdanjih pogojih za ribarjenje ter o načinu življenja ribičev.

Med festivalom so organizirali omizje z naslovom: *Edukacija v vizualni antropologiji*. Uvodno besedo je podal prof. dr. Naško Križnar z Inštituta za slovensko narodopisje SRZ SAZU v Ljubljani ob vložkih iz filma *OD RESNIČNOSTI DO VIRTUALNEGA (ZDA)*.

Prosti obisk v kinodvorani muzeja je privabil številne obiskovalce, med katerimi so bili tudi člani Društva „Sava“, še posebej ko so predvajali filme iz Slovenije.

Katalog festivala je dostopen na elektronskem naslovu www.etnomuzej.co.yu.

Bojana Vuković
Prevedel Branko Zorko

SODELOVANJE Z DRUŠTVOM „PLANIKA“ IZ ZRENJANINA

Društvo Slovencev „PLANIKA“ iz Zrenjanina je v okviru svojih aktivnosti 29. 9. 2007 realiziralo izjemno zanimiv projekt, v katerem so združili svoje humanitarne in kulturne aktivnosti. Člani predsedstva Društva „Sava“ iz Beograda so

V Kulturnem centru tega mesta je bilo odprtje razstave ročnih del članov Društva, celoten izkupiček od prodaje je bil namenjen obdarovanju otrok iz družin z nižjim materialnim stanjem. Sledil je koncert, na katerem je sodelovalo Prosvetno

se z veseljem odzvali vabilu rojakov iz Zrenjanina. V okviru rednega sodelovanja s slovenskimi društvi iz Srbije so si ogledali to čudovito mesto v prijaznem Banatu in se udeležili prijetnega in zanimivega srečanja Slovencev.

društvo iz Cirkovcev (Republika Slovenija), ki združuje folklorno skupino, zelo zanimivo instrumentalno skupino „Pepi Krufc“ in ljudske pevce (vokalni trio) „Kosci“. Zelo raznovrsten in zanimiv program je pričaral dragoceno sliko o tem delu Slovenije. Osnovna

dejavnost tega društva je ohranjanje tradicije. Navdihujoče, preprosto in človeško toplo so prikazovali posamezne podobe iz vsakodnevnega življenja, izvajali narodne plesne in pesmi, da bi vsem prisotnim pričarali del svoje folklore. Koncert so s svojimi

Slovenija, od kod lepote tvoje. Prislunili smo tudi zboru Društva „Planika“ iz Zrenjanina pod vodstvom Danijele Avram. Ta zbor s svojimi nastopi in repertoarjem ohranja spomin Slovencev iz Zrenjanina, in širše na prelepo slovensko ljudsko pesem.

pesmimi povzdignili gosti iz Niša. Zbor slovenske kulturne skupnosti „France Prešeren“ iz tega mesta je pod vodstvom dirigenta Slobodana Kodele in ob klavirski spremljavi Nenada Stošiča izvedel priložnostni program. Lahko smo slišali številne zelo uspešne interpretacije slovenskih narodnih pesmi, pa tudi dela klasičnega repertoarja. Svoj nastop je zbor zaključil s pesmijo

Po razstavi in koncertu je sledilo prijetno druženje vseh sodelujočih. To je bilo še eno srečanje ljudi iz različnih krajev, ki so jih skupna domovina, jezik, kultura in tradicija znova združili.

Anica Sabo

DNEVI TRGATVE VRŠAC

Na povabilo Društva Slovencev „Kula“ v Vršču se je 41 članov Društva „Sava“ odpravilo na jubilejne 50. dneve trgatve.

Na dogovorjenem mestu nas je počakal Zdravko Starc, predsednik Društva „Kula“, ki je organiziral naše celodnevno bivanje ter ogled znamenitosti tega lepega banatskega mesta – vinogradniškega središča.

Po prihodu v Vršac smo se z avtobusom odpeljali na obisk v pravoslavni samostan Mesić, ki se nahaja na južnem pobočju Vršaškega hriba. Po enem izročilu je bil ustanovljen leta 1225, po drugem pa na začetku XVII. stoletja, v času despota Jovana Brankovića. Med avstro – turško vojno 1716 leta je samostan uničen, toda po odhodu turkov so ga obnovili. Notranjost je poslikana 1743 leta.

Po ogledu samostana smo se napotili proti mestu, vmes pa smo se ustavili pri kapeli sv. Roka, ki bila postavljena 1739 leta ter še pri kapeli sv. Križ iz 1720 leta, v kateri je najstarejši harmonij v Vojvodini, žal neuporaben. Kapela stoji na ploščadi imenovani „Vidikovac“ (razgleda točka) od kod je prekrasen razgled na Vršac ki je obdan z neskončnimi vinogradi, na več kot 2000 ha.

V Vršču smo si ogledali rimskokatoliško župno cerkev sv. Gerharda iz 1895 leta, ki je polna umetnin, med katerimi izstopajo „Skrivnostna večerja“ ter številni lepi vitraji.

Gostitelji iz Društva „Kula“ so nas popeljali do nekdanje mestne hiše „Magistrata“, danes Občine Vršac, kjer so v avli postavili razstavo grozdja ter drugega sadja pridelovalcev iz Vršca v čast jubilejni trgatvi.

Potem smo obiskali Mestni muzej, ki se nahaja v prostorih „Lekarne na stopnicah“, in kjer so razstavili del arheološkega gradiva iz predzgodovinskih nahajališč tega dela Banata, etnografsko ter umetniško zbirko z razstavljenimi deli znanih slikarjev Paje Jovanovića, Jovana Popovića, Jeftimija Popovića... Še posebej izstopa triptih Paje Jovanovića iz leta 1895 s prizori iz vsakdanjega življenja: Tržnica, Trgatev ter Košnja, kakor tudi velika slika kralja Aleksandra Karađordjevića iz leta 1930, ki je bila, od leta 1945 umaknjena iz muzejske predstavitve, nedavno pa so jo spet razstavili.

Na kratko smo se mudili pred Vladičanskim dvorcem iz leta 1759, v katerem je sedež banatske pravoslavne eparhije (škofija). Nasproti se nahaja pravoslavna saborna (stolna) cerkev

iz leta 1785 posvečena sv. Nikolaju poslikana s freskami najbolj znanih slikarjev tiste dobe.

Utrujen od ogleda znamenitosti mesta smo se napotili v prostore Društva „Kula“ na kosilo, zalito z vršaškim vinom, ki so nam ga pripravili gostitelji.

Popoldan smo se z avtobusom odpeljali do vasi Gudurica, ki je bila leta 1946 kolonizirana s slovenskim življem, kjer smo obiskali staro ter novo vinsko klet podjetja „Vršački vinogradi“, ki ima 1700 ha vinogradov. Tam smo si, med drugimi zanimivostmi ogledali leseni sod iz leta 1871 s prostornino 26'000 litrov v katerega se lahko spravi 18 ljudi, na mizi v sredini pa so postavljena vina ter steklenice za degustacijo. Obiskali smo tudi vinsko klet „Selecta“, njen lastnik, sicer slovenski zet, vzdržuje vezi s pridelovalci grozdja in vin iz Goriških brd v Sloveniji, od koder je njegova soproga.

V najstarejši pisni listini o Vršču iz leta 1494 piše, da je dvorski gospodar v Budimu plačal 10,5 zlatih forintov akov (50 litrov) vina iz Vršca, namenjenega ogrskemu kralju Ladislavu. Veliko izkopanin iz tega območja potrjuje, da so vinsko trto začeli gojiti op prihodu Rimljanov, ki so trto sem prinesli pred 1700 leti. V obdobju 1873 – 80 Vršac je bil največji svetovni proizvajalec vina. V rekordni trgatvi leta 1875 so obrali čez 1.000.000 akov grozdja.

Pred odhodom iz Vršca in slovesom od ljubeznivih domačinov, smo čas prebili v samem mestnem središču, od

koder smo dobesedno pobegnili zaradi gneče ter preglasne „vašarske“ -(sejemske) glasbe.

V Beograd smo se vrnili v večernih urah zadovoljni z obiskom Vršcu, njegovi okolici ter druženju s predstavniki Društva „Kula“ ter z željo, da se večkrat vidimo in družimo.

Jovan N. Kelić
Prevedel Branko Zorko

IZLET V VRŠAC

Društvo Slovencev „Kula“ iz Vršca je povabilo beograjsko Društvo „Sava“ na 50. obletnico trgovatve grozdja. Ob tej priložnosti je Društvo „Sava“ organiziralo izlet v Vršac. Veliko članov se je odzvalo vabilu in vsi smo nestrpnost pričakovali dan odhoda. Pred odhodom smo se, kot običajno, veselili in dobre volje zbrali pri modri lokomotivi.

Vršac je od Beograda oddaljen 85 km, tako da smo potovali uro in pol in je vožnja hitro minila.

Pri vstopu v mesto sta nas pred Konzorcijem Hemofarma pričakala in pozdravila naša gostitelja – predsednik Društva „Kula“ gospod Zdravko Starc in člani društva. Oba sta bila ves čas naša izjemna gostitelja in vodiča, kar je bilo še posebno dobrodošlo, saj so bili nekateri naši člani prvič v tem kraju.

Najprej smo odšli do prostorov Društva „Kula“, kjer smo se pogovarjali, zastavljali precej vprašanj, na katera so gostitelji zelo potrpežljivo odgovarjali. Izdelali smo načrt obiska, dogovorili smo se, da bomo najprej obiskali okolico in določene pomembne objekte, na koncu pa center mesta, kjer je že ves teden potekala prireditev ob trgovatvi grozdja.

Vršac je bil svečan, glasba je donela z vseh strani, ljudje so prihajali, se gnetli in ustvarjali praznično vzdušje, kakršno je značilno ob takšnih priložnostih.

Najprej smo si ogledali samostan Mesić, cerkev sv. Križa na Bregu, od koder je čudovit razgled na Vršac, palačo Milenijum, letališče in nepregledno banatsko ravnino.

Cerkev sv. Križa iz 18. stol. je najstarejša katoliška cerkev v tem kraju in v njej so ohranjeni vitraži, ikone in orgle iz časa, ko je bila zgrajena. Obiskali smo tudi pravoslavno cerkev na Bregu, ki ji je sodobni donator dal moderni videz. Za vzpon do Kule, simbola mesta iz 15. stol., kjer so na vrhu Brega ohranjeni ostanki trdnjave, ni bilo pretiranega navdušenja, tako da smo se zadovoljili z ogledom na daljavo.

Nato smo se spustili do mesta in obiskali katoliško cerkev sv. Gerharda, ki je bila zgrajena v 18. stol. v gotskem slogu, v njej so čudovite freske, vitraži in orgle, ki sodijo med največje v Evropi, pa tudi bogato izvezeni prapori. V cerkvi nas je sprejel gospod župnik, ki je navdahnjeno govoril tako o cerkvi kot o mestu Vršac.

Vršac ima okoli 34.000 prebivalcev. Tu mirno in složno živi 22 etničnih skupin, k čemur morda prispevajo narava, blago podnebje pa tudi kakšen kozarec dobrega domačega vina, najbolj pa miroljuben in gostoljuben lalinski značaj. Vršac so že od nekdaj naseljevali pridni in podjetni ljudje, v največjem razcvetu je bil pred prvo svetovno vojno. Zahvaljujoč avstro-ogrski cesarici Mariji Tereziji so bila izsušena močvirja in tako ustvarjena velika prostranstva plodnih zemljišč, kjer je dobro uspevala vinska trta. Iz grozdja so pridelovali več kot 100 vrst kakovostnega vršačkega vina. Vinogradništvo in trgovina sta že od nekdaj zelo razvita.

Ogledali smo si tudi mestni muzej, ki se nahaja v rojstni hiši znanega slikarja Paje Jovanovića, in kjer je tudi prva lekarna v Vojvodini, ustanovljena v 18. stoletju. Na sprehodu po mestu smo obiskali tudi Saborno cerkev iz 18. stol., posvečeno sv. Nikoli, in Vladičin/Vladikin dvor.

Naši gostitelji so nas povabili na kosilo v prostore Društva. Vzdušje je bilo zelo prijetno in pristno. Ob domačih klobasah smo pokušali na daleč znana in izvrstna vršačka vina. Nato so naši člani zapeli, kar je povzdignilo že tako veselo in prijateljsko vzdušje. Na našo prošnjo je član Društva iz Vršca recitiral sonet Franceta Prešerna in bil nagrajen z aplavzom vseh prisotnih. Po kosilu smo odšli do vasi Gudurica, kjer smo obiskali dve vinski kleti, nato smo imeli prosti čas za sprehod po centru Vršca, kjer je potekala prireditev ob trgovatvi.

Tam je bilo veliko stojnic, razstava grozdja in drugega sadja iz tega kraja, stojnice s čevapčiči, ob bučni glasbi, ki je odnela z vseh strani, so točili vino in pivo. Razdelili smo se v skupine in se prebijali skozi gnečo, da bi občutili, doživeli vse, kar se je dogajalo.

Na koncu ulice je bil postavljen oder, kjer je kot po tekočem traku potekal priložnostni program, ki se je nanašal na vino, tradicijo tega kraja, nošo in glasbo. V Beograd smo se vrnili polni prijetnih vtisov iz Vršca.

Prisrčno se zahvaljujemo donatorju, ki je kril stroške prevoza, gospodu Zoranu Uliču, članu našega Društva „Sava“.

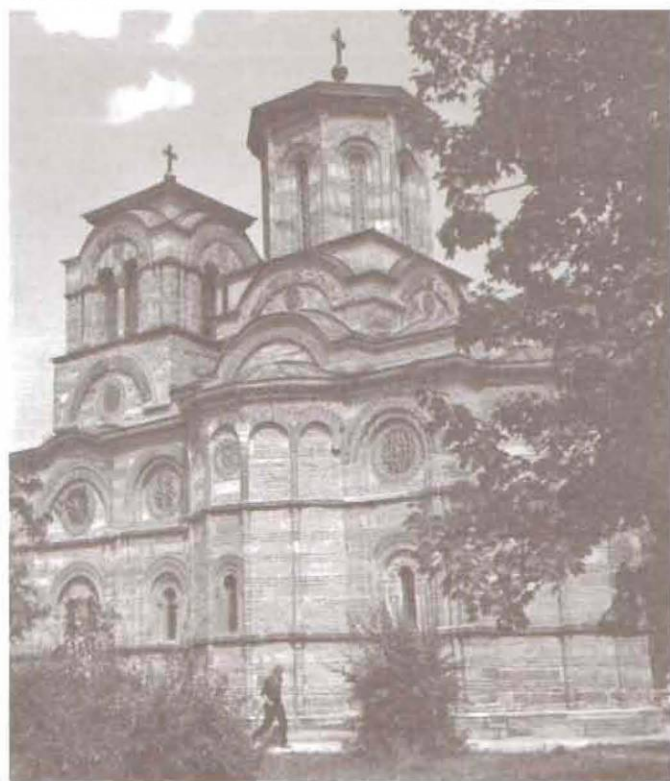
Ljiljana Radosavljević
Prevedel Branko Zorko

IZLET V KALENIĆ, LJUBOSTINJO TER DOLINO ZAHODNE MORAVE

Samostan Kalenić

Devetindvajsetega septembra letos, ob izredno lepem vremenu se je 41 članov Društva ter prijateljev Društva, z najetim avtobusom, s ploščadi pri „modri lokomotivi“ odpravilo v Kragujevac. Najprej smo obiskali spominski park „Šumarice“ - tam kjer so 21. oktobra 1941 pripadniki okupatorske vojske množično postrelili med 2800 in 7000 (podatki so še negotovi) meščanov. Med padlimi so bili tudi nedolžni mladeniči, dijaki V razreda gimnazije, skupaj s svojimi profesorji, ki niso hoteli zapustiti dijakov, z besedami: „Mi imamo še naprej pouk za naše dijake“. Na tem mestu sem prebral pesem *Krvava prauljica* Desanke Maksimović posvečeno postreljenim dijakom... Zaradi obsežnega programa, ki nas je še čakal, nismo obiskali muzeja v Šumaricah.

Cerkev Lazarica

Pot smo nadaljevali po delu Srbije ki se mu pravi Levač, do ženskega samostana Kalenić iz leta 1407 - enega od biserov moravske šole, ki so ga dali zgraditi graščak Bogdan ter njegova žena Milica in brat Petar, iz obdobja vladavine despota Stefana Lazarevića, posvečen vpeljevanju Mati božje. Mlada igumanija (predstojnica pravoslavnega samostana) je razlagala razporeditev fresk, med katerimi izstopa „Svatba v Kani“. Samostan je še posebej znan po svoji arhitekturi, razvitega sloga moravske šole, s polihromijo fasad okrašenih s čudovitimi biforami ter rozetami. V svoji zgodovini, pod Turki, po Kosovskem boju je bil pogosto razdejan, zapuščen ter obnovljen.

Samostan Ljubostinja

Potem smo se napotili v ženski samostan Ljubostinja, ki je ga je pred Kosovskim bojem dala sezidati kneginja Milica, žena kneza Lazarja, ki je padel v tem boju. Svetišče je posvečeno vnebovzetju Bogorodice. V svoji zgodovini je svetišče večkrat razdejano, oropano ter obnovljeno, tako kod vsi cerkveni objekti v Srbiji med časom turškega bivanja na teh prostorih. Na žalost v notranjosti je danes le malo fresk. V tem samostanu je kneginja Milica našla zavetje pod imenom Evgenija in je tukaj tudi pokopana, tako kot tudi prva srbska pesnikinja Jefimija.

Po ogledu in nakupu znanega vina iz samostanskih kleti, smo prek Trstenika prispeli v Vrnjačko banjo, ki leži na severnem vznožju hriba Goč, kjer smo v restavraciji *Tri lipe* imeli kosilo. Najbolj znane in najbolj urejene toplice v Srbiji so znane po svojih toplih mineralnih vrečih, znanih še iz obdobja starih Ilircev in Rimljanov. Mineralna voda zdravi sladkorno bolezen, zlatenico, žolč, rano na želodcu ter na dvanajsterniku, prebavila ipd. Kratek premor po kosilu se nam je prilegel po večurnem bivanju v avtobusu.

Nadaljevali smo po desni obali Zahodne Morave in ko se je začelo mračiti smo prišli v Kruševac, staro prestolnico kneza Lazarja. Danes so tu ostanki njegovega gradu ter grajske cerkve Lazarice iz leta 1570. Na žalost v njej ni fresk, ker je tudi ona v času Turkov stradala. Le par ostankov se danes nahaja v Narodnem muzeju v Beogradu. O zgodovini cerkve nam je govoril lokalni kustos.

Na tem izletu smo si ogledali najbolj znana in najlepša svetišča „moravske stilske šole“, razen samostanov Manasija ter Ravanica, ki smo ju obiskali pred dvema letoma (glej Bilten št. 5 iz leta 2005).

Jovan N. Kelič
Prevedel Branko Zorko

IZLET NA LEPENSKI VIR

Odbor za rekreacijo Društva Slovencev „Sava“ nam je priredil še eno veliko zadovoljstvo, ko je organiziral izlet na Lepenski Vir. Petdeset članov in prijateljev Društva je v soboto, 27. oktobra, krenil z običajnega kraja točno ob predvidenem času. Dan je bil temačen in meglen, a to nam ni pokvarilo zadovoljstva druženja! Potovali smo mimo Grocke proti Smederevu in uživali v prelepi pokrajini. Nizali so se griči s sadovnjaki in vinogradi ali obrasli z gozdički, ponekod je izza gričev pokukala ljubka vasica ali domišljijsko zgrajena počitniška hišica.

Organizatorja izleta, g. Joca Kelič in g. Mirko Detiček, sta sprti govorila o krajih, ki jih bomo obiskali, predstavila sta vrsto zanimivih podatkov. Od g. Mirka smo izvedeli mnogo zanimivosti o Donavi in Đerdapski soteski, g. Joca nam je ob številnih zgodovinskih in ostalih podatkih natančno pojasnil vse o Lepenskem Viru, nato pa tudi o Golubcu in samostanu Tuman.

Najpej smo se ustavili v mestu Golubac, in medtem ko sta se Joca in Mirko v bližnji restavraciji dogovarjala za naše kosilo, smo mi uživali ob obali Donave v lepo urejenem parku. Na tem mestu je Donava široka okoli 7 km in ker je bil močan veter, so bili valovi kar visoki, tako da nas je spominjalo na morje. Z zadovoljstvom smo se sprehajali in čas izkoristili za fotografiranje.

Kasneje smo se ustavili na glavnem cilju - Lepenskem Viru. Avtobus je zapeljal z glavne poti in se ustavil na jasi, odkoder je lep razgled na Donavo in sotesko. Vtis je neverjeten! Planine, porasle z gozdovi in rastlinjem, med njimi se prebija Donava, vse pa še obogateno s številnimi jesenskimi barvami. Fotografisti amaterji so klikali s svojimi aparati in obžalovali temačen in meglen dan. O lepo urejenem etno naselju smo se peš podali k arheološkemu nahajališču.

Pred odkritjem Lepenskega Vira (leta 1965) je bilo o zgodovini Đerdapa na Donavi znano le malo: rimsko osvajanje Dakije (v prvem in drugem stoletju) in obramba severnih mej rimskega imperija pred barbari (v tretjem in četrtem stoletju). Z arheološkimi raziskavami, ki jih je vodil profesor Dragoslav Srejović od l. 1965 do l. 1968 so odkrili, da je bila na tem področju ena od najbolj nenavadnih in najbolj bleščečih kultur prazgodovine pred začetkom neolitskega obdobja, v kateri se je rodila prva monumentalna umetnost Evrope in kraj, kjer so nastale najstarejše oblike organiziranega družbenega

gospodarskega in religioznega življenja.

Pod naselji prvih poljedelcev in živinorejcev iz obdobja okrog 5300 do 4800 let starega štetja so odkrili spomenike sedmih velikih sukcesivno postavljenih naselij ribičev, lovcev in zbiralcev hrane. Našli so številne načrtno grajene naselbine in grobove, ki pričajo o čudnih pogrebnih ritualih, obilje mojstrsko izdelanih orodij iz kosti in kamna, raznovrsten nakit, ploščice z vrezanimi znaki, podobnimi pisavi, in monumentalne skulpture iz kamna. Vse to poteka iz obdobja pred 5300 leti starega štetja, (pred več kot 7000 do 8000 leti) to pa pomeni, da so skupnosti Lepenskega Vira prve v Evropi vzpostavile zapletene gospodarsko družbene odnose in ustvarile arhitekturo in skulpture posebnega stila. Lepenski Vir je središče kulture posebnega tipa, ki je trajala v kontinuiteti več kot 2000 let. V naslednjih letih so med raziskovanji našli še deset naselij iz istega obdobja.

Še veliko smo izvedeli o organizaciji življenja, arhitekturi naselja, ribam podobnih skulpturah, načinu življenja teh skupnosti kot tudi tistih, ki so prišle za njimi in ki se uvrščajo v starčevsko kulturo itn. Zdelo se je, kot da čutimo duh preteklih tisočletij, kot da bi se čas ustavil.

Lepenski Vir je bil zadnja točka, med vrnitvijo pa smo se ustavili v trdnjavi Golubac.

Golubac je srednjeveško mesto na desni obali Donave in se nahaja na začetku Đerdapske soteske, 5 km po vodi navzdol od sedanjega istoimenskega naselja. Bil je velikega strateškega pomena in zgrajen je bil na skali nad Donavo, nepravilne oblike, z vhodom na zahodni strani. Že v času Rimljanov je bil tam rimski obrambni stolp, kjer so bivale legije, z močnim obzidjem in civilnim naseljem. V bližini se je nahajala še ena manjša utrdba, kjer so našli rimske izkopanine, opeke z rimskim žigom, kovance itn.

V virih se prvič omenja l. 1337. Verjetno so ga zgradili Madžari zaradi boja proti Bizancu, Srbiji in Turčiji. V 14. stoletju je bil v srbskih rokah, in sicer v času kralja Dragutina, kralja Stefana Dečanskega, carja Dušana in kneza Lazarja. Po kosovkem boju ga je zavzel Bajazit I. in ga dal despotu Stefanu Lazareviću. Potem je šel iz rok v roke, v 19. stoletju pa je izgubil pomen. Danes trdnjava Golubac velja za eno najlepših srednjeveških mest v Srbiji. Čeprav je veter postal precej močan, smo izkoristili ta obisk in uživali v lepoti trdnjave, ljubitelji fotografije pa so lahko naredili še kakšen posnetek.

Sledil je obisk samostana Tuman v bližini mesta Golubac. Samostan je posvečen arhangelu Mihajlu. Po legendi ga je zgradil Miloš Obilić, znani junak kosovskega boja, neposredno pred kosovsko bitko zaradi kesanja, ker je v lovu slučajno ustrelil puščavnika Zosima Sinajita. Sinajiti so bili puščavniki iz Male Azije, Sinaja in Atosa, ki so pobegnili pred turškim vdorom

na tedaj še edino svobodno ozemlje, v Srbijo. V pisnih virih je samostan prvič omenjen v 18. stoletju. V začetku 19. stoletja, v času Kočinega upora (avstro-turška vojna) in Prvega srbskega upora so Turki samostan sežgali. Obnovil ga je knez Miloš Obrenović.

Po ogledu cerkve in krajšem odmoru smo se vrnili v naselje Golubac, kjer smo kosili in potem nadaljevali pot domov. Med

potjo smo se ustavili in si ogledali Srebrno jezero. Čeprav se je že stemnilo, smo si uspeli vsaj malo ogledati tudi to naravno lepoto. Žal je začelo deževati in pohiteli smo nazaj v avtobus.

Izlet je bil zelo uspešen, počutje je bilo dobro, tako da je nekaj naših dam kar nekajkrat zapelo slovenske pesmi, kar nam je vsem prijalo.

Za dobro načrtovan in organiziran izlet ter dobro družbo se lahko zahvalimo našima članoma Društva, gospodu Keliću, ki ga vsi ljubkovalno imenujemo Joca, in gospodu Mirku Detičku. Oba sta vložila veliko truda in svojega znanja, da je vse bilo tako lepo.

Dobro ju poznamo in vemo, da nam za naslednjo sezono izletov in planinarjenja pripravljata veliko lepih presenečenj.

Silvestra Loče Raičević

Prevedel Aleksandar Vojinović

Tomaž Gorjup, Rdeče oranžno rumena, 22. 9. 2006, akril platno, 120x100cm

V tej številki Biltena objavljamo imena tistih članov, ki so preminili in nas zapustili ali pa se preselili v neki drugi, upamo, boljši svet, kakorkoli kdo od nas to dojema. Objavljamo imena tistih, o čigar odhodu smo obveščeni. Hkrati vas prosimo, da nas obvestite, če veste še za kakšne člane društva, ki so umrli. Informacija naj vsebuje: ime in priimek, datum in kraj rojstva in smrti.

Ivanka Zorec ★15.05.1911 Logarevci pri Ljutomeru – † 19.11.2007 Beograd